2. Любченко І., Малишева Л. Ігрові технології як інструмент формування життєвих компетентностей у дітей дошкільного віку. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. Вип. 27. URL: http://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1755 (дата звернення: 21.03.2026).

3. Оберемська В., Дубравська Н. Психологічні особливості організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку. *Проблеми сучасної психології*: збірник наукових праць / За ред. І. Фриз. 2015. С. 114-117. URL: https://eprints.zu.edu.ua/21065/1/3.pdf (дата звернення: 20.03.2026).

4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text (дата звернення: 20.03.2026).

5. Ручка А. Ю. Комунікативна компетентність як пріоритет розвитку дитини старшого дошкільного віку з позицій базового компоненту дошкільної освіти. *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації*: матеріали доп. учасників VIII наук.-практ. конф., Харків, 21 квіт. 2023 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; [за заг. ред. Т. Танько]. Харків, 2023. С. 78-79. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/items/3733444d-03dc-4de0-8774-5e845136ecc0 (дата звернення: 20.03.2026).

6. Терещенко Л.А., Карабаєва І.І. Психологічні особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми психології*: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, Том 10. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Випуск 33. 2019. С. 214-234. URL: https://surl.li/brdcxo (дата звернення: 20.03.2026).

7. Трофаїла Н. Д. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності. *Актуальні питання в сучасній науці*. 2023. № 10 (16). С. 771–778. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/15831 (дата звернення: 20.03.2026)

8. Чжан Д. Гра як інструмент посилення соціальних та комунікативних навичок. Вища освіта України. 2025. Вип. 1. С. 66-73. URL: http://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/286 (дата звернення: 20.03.2026).

9. Koval T., Kolesnik K., Grab O. Ukrainian folk song creativity as a means of education of younger school students in the conditions of the new ukrainian school. Viae Educationios: Studies of Education and Didactics. Vol. 2, № 2, 2023. P. 19-24.

10. Oleksandra Shykyrynska, Natalia Pakhalchuk, Kateryna Kolesnik, Tetiana Kryvosheya, Inna Karuk. PREPARING STUDENTS TO USE VIRTUAL TRAVEL TO DEVELOP PRESCHOOLERS' COGNITIVE INTEREST. Environment. Technology. Resources. Proceedings of the 16th International Scientific and Practical Conference. Volume 3. 2025. p. 311-317.

STREAM-ОСВІТА: НОВИЙ ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сергій Мальов, доктор філософії (PhD), асистент,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна).

STREAM-EDUCATION: A NEW INTEGRATED APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF ARTISTIC AND CREATIVE COMPETENCE OF PRESCHOOLERS

Serhiy Malov, Doctor of Philosophy (PhD)**,** Assistant Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Анотація. *В статті розкривається роль STREAM-освіти в розвитку мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку, яка постає важливою складовою освітнього процесу. Автор презентує ефективність інтеграційного підходу, який поєднує в собі завдання з формування в дітей загальних наукових уявлень про світ; ознайомлення їх з інформаційно-комунікаційними технологіями; розвиток уміння експериментувати, конструювати; навчання дітей основ опрацювання змісту тексту, грамоти, математики, а також різних видів мистецтва.*

Ключові слова: *STREAM-освіта, мистецько-творча компетентність дітей дошкільного віку, інтеграційний підхід.*

Abstract. *The article reveals the role of STREAM education in the development of artistic and creative competence of preschool children, which is an important component of the educational process. The author presents the effectiveness of an integration approach, which combines the tasks of forming general scientific ideas about the world in children; introducing them to information and communication technologies; developing the ability to experiment, design; teaching children the basics of processing text content, literacy, mathematics, as well as various types of art.*

Key words: *STREAM education, artistic and creative competence of preschool children, integration approach.*

Упровадження STREAM-освіти у середовищі дошкільників має суттєві відмінності від усталеного комплексно-тематичного методу у плані структурування навчального змісту. Зокрема, об'єкти чи події, що вивчаються, не розглядаються ізольовано, а постають у нерозривному зв'язку з іншими дисциплінами, явищами чи подіями. Цей механізм допомагає дітям побачити логічні причинно-наслідкові ланцюжки між ними, з'єднуючи різноманітні освітні напрями в межах однієї спільної теми. Подібна методика також узгоджується з психологічними характеристиками дітей дошкільного віку, яким притаманне переважання процесів об'єднання (синтезу) над розкладанням на складові (аналізом). STREAM-освіта є новітньою інтегративною моделлю для гармонійного розвитку, виховання та здобуття знань дітьми. Цей освітній вектор об'єднує цілі щодо формування у малюків базових наукових уявлень про оточуючий світ; знайомство їх з сучасними інформаційно-комунікаційними інструментами; стимулювання навичок досліджень та проектування; навчання основ роботи з текстовою інформацією, писемності, математичних засад, а також різних видів мистецької діяльності, паралельно розвиваючи потенціал дошкільнят як у точних, так і в гуманітарних сферах знань [1].

Інтеграційний підхід у STREAM-освіті – це об'єднання природничих наук, технологій, інженерії, мистецтва (Art) та математики в єдиний навчальний процес для формування цілісної картини світу у дітей, особливо дошкільників. На відміну від класичного навчання, STREAM розглядає явища комплексно, пов'язуючи теорію з практикою, творчістю та дослідженнями. Інтеграція в STREAM-освіті допомагає дітям розуміти, як працює світ, перетворюючи навчання на цікаву гру та дослідження.

Слід виділити основні особливості інтеграційного підходу:

- Комплексність: об'єкт або явище вивчається не відокремлено, а через взаємозв'язки (наприклад, конструювання LEGO + вивчення довкілля).
- STREAM-компоненти: включає Science (наука), Technology (технології), Reading/Writing (читання/письмо), Engineering (інженерія), Arts (мистецтво), Mathematics (математика).
- Практична спрямованість: фокус на експериментуванні, конструюванні, робототехніці та розв'язанні реальних проблем.
- Розвиток soft skills: формування інженерного мислення, креативності, вміння працювати в команді.
- Для дошкільників: відповідає психології дитини, де інтеграція переважає над аналізом, сприяючи природному пізнанню.

S.T.R.E.A.M. – це абревіатура, що охоплює такі дисципліни: Наука (Science), Технології (Technology), Читання та Письмо (Reading + Writing), Інженерія (Engineering), Мистецтво (Arts) та Математика (Mathematics). Освітня парадигма S.T.R.E.A.M. є фундаментальною у цій концепції, вирізняючись своєю широтою. При цьому надзвичайно важливо спостерігати за інтересами дитини, її здібностями, тим, що їй вдається найкраще, і чим вона готова займатися без стороннього тиску. Ми спиралися на напрацювання К. Крутій та Т. Грицишиної, яка очолює Дошкільну Академію «Унікум», а також на навчальну програму «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт».

На думку дослідників, ядром цієї навчальної системи є обдарованість дитини, яка завдяки властивим їй віковим та психофізіологічним характеристикам самостійно визначає свої вчинки та вибори, що сприяє досягненню прогресу у пізнавальному розвитку. Ключова функція складових STREAM-навчання у процесі пізнання світу полягає у наступному: 1). Комбінація Science, Technology, Engineering, Mathematics сприяє формуванню цілісного наукового світогляду. 2). Reading + Writing спрямовані на розвиток мисленнєвих процесів, особливо критичного: формування навичок роботи з даними – їхнього аналізу, упорядкування, групування, а також формулювання висновків; розвиток мовленнєвих та комунікативних умінь; підготовку дрібної моторики для письма. 3). Мистецтво (Arts) дає можливість перейти від простого сприйняття об'єкта до його глибинного розуміння, це допомагає викликати захоплення, здивувати, тобто мотивувати малюка до вивчення світу, залучаючи його емоційну сферу, створюючи зрозумілі для дітей образи та стимулюючи їхнє наочно-образне мислення та творчий потенціал.

Відтак, «формування мистецько-творчої компетентності дошкільників реалізується через інтеграцію образотворчої діяльності, музики, театру та літератури» [9, с. 98]. Основні засоби включають нетрадиційні техніки малювання, «паузи споглядання», проєкти «сімейна майстерня», квест-ігри, інтерактивні музичні заняття та театралізовану діяльність, що розвивають емоційність, уяву та самостійність. Мистецтво передбачає знайомство дітей з просторовими мистецтвами (архітектура, скульптура, живопис, графіка, художня фотографія, декоративно-вжиткове мистецтво та дизайн); часовими мистецтвами (музика, література); просторово-часовими (кіномистецтво, театр, танець) [5].

Основні засоби та методи формування мистецько-творчої компетентності: 1. Образотворча діяльність; малювання пальчиками, мильними бульбашками, кляксографія, гратаж, малювання на склі/піску, що знімає страх помилки та стимулює креативність. 2. Театралізована діяльність: пальчиковий театр, ляльковий театр, розігрування сюжетів казок, що допомагає дітям розвивати емпатію та художньо-естетичний смак. 3. Музичне виховання: слухання класичної та народної музики, паузи вслуховування (розвиток емоційної чутливості), музичні ігри. 4. Інтерактивні та проєктні методи: паузи споглядання – спостереження за природою, мистецькими творами для розвитку естетичного сприйняття; проєкти «Сімейна майстерня». 5. Спільна творчість дітей та батьків. 6. Квест-ігри та флешмоби: залучення до активної творчої діяльності. 7. Використання цифрових технологій: онлайн-зустрічі, презентації, відеоекскурсії до музеїв. 8. Створення предметно-ігрового середовища – наявність у групах осередків творчості з різноманітними матеріалами для самостійної діяльності.

Отже, «компетентність передбачає не лише вміння малювати чи співати, а й здатності до сприймання, емоційного переживання та оцінювання мистецьких образів, що формується поступово – від сприйняття до творчого самовираження» [7, с. 107]. Арт-діяльність робить STREAM-освіту емоційно забарвленою, що підвищує інтерес дошкільників до пізнання світу, конструювання та експериментування.

Можна означити основні загально-педагогічні та специфічні настанови STREAM-навчання для малюків. Загальні педагогічні керівні засади, які сприяють втіленню програми, сформульовано так: забезпечення повноцінного перебігу дитинства на всіх його стадіях; заохочення ініціативності дітей у різноманітних заняттях, збагачення (ампліфікація) розвитку дитини; відповідність дошкільної освіти віковим нормам (узгодженість умов,

вимог, методів із віком та особливостями зростання); гарантування неперервності та перспективності цілей, завдань та змісту освіти, що реалізуються у межах навчальних планів різних рівнів; налагодження взаємодії між садочком та родиною; побудова освітньої діяльності з огляду на індивідуальні риси кожної дитини, де сама дитина є активним учасником у виборі того, що вивчатиме, тобто суб'єктом освіти (далі – індивідуалізація дошкільної освіти); сприяння та спільна діяльність дітей з дорослими, визнання дитини повноцінним співучасником (суб'єктом) освітніх стосунків; організація навчального процесу на засадах форм організованого освітнього простору та реалізації освітньої діяльності, що відповідають віку; формування соціокультурного оточення з урахуванням вікових, особистісних, психологічних та фізіологічних характеристик дітей; забезпечення гнучкості та розмаїття змісту й форм організованої дошкільної освіти, що дає змогу формувати програми різного спрямування, зважаючи на потреби в навчанні, здібності та стан здоров'я малюків.

Також слід брати до уваги специфічні засади STREAM-освіти для дошкільників, зокрема:

1. Спрямованість на пізнавальні інтереси дитини: досліди, експерименти – це творчий процес, а творчість неможливо нав'язати ззовні; вона виникає лише тоді, коли є внутрішнє прагнення до пізнання.

2. Можливість вільного вибору заняття – лише за умови такої свободи дошкільна освіта може стати адекватною індивідуальним цілям та особливостям.

3. Опанування знань у зв'язку зі способами їх здобуття – це не лише засвоєння певної кількості відомостей, отриманих через спеціальні дослідження, а й, за потреби, вміння знаходити нову інформацію, опанувавши методи її виявлення.

4. Наголос на розвитку навичок самостійного пошуку відомостей. Головне – не просто передати знання, а перш за все – виховати в дитині потребу та здатність ці знання здобувати. Дитина не просто споживає інформацію, а сама генерує знання.

5. Поєднання методів навчання, спрямованих на створення нового, та методів відтворення. Дослідницькі методи навчання мають супроводжуватися застосуванням репродуктивних, які, хоч і можуть здаватися рутинними, не втрачають своєї важливості. Навчальний процес має бути пронизаний «закликом до багатьох відкриттів».

6. Формування уявлення про знання як щось динамічне. Зміст STREAM-навчання має подаватися так, щоб досвід людства поставав перед дошкільнятами як живий, постійно невпинний.

7. Закріплення уявлення про дослідження як спосіб життя. У STREAM-освіті дослідження та експерименти слугують не лише набором навчальних прийомів та методів, а становлять його сутність та мету. «Завдання формування у дітей загальних навичок та умінь дослідницького характеру розглядаються не як специфічний спосіб пізнання, а як основний шлях формування особливого життєвого стилю, засади для розвитку поведінки, що ґрунтується на переважанні пошукової активності у різних життєвих обставинах» [8, с.106].

8. Застосування авторських та навчальних програм, розрахованих на творчу взаємодію вихователя та дитини.

9. У STREAM-навчанні для дошкільнят ключовим принципом визнано міжпредметну інтеграцію.

Згідно з визначеними засадами та метою, усі завдання, представлені в програмі, розподілені за освітніми напрямами, які відповідають Базовому компоненту дошкільної освіти в Україні [8, с. 21]. Завдання, які необхідно вирішити стосовно STREM-освіти дошкільників: нове бачення інтегрованої (міжпредметної) освіти для малюків на основі «тем», а не предметного чи лексико-граматичного фокусу; імплементація початків науково-технічних знань у повсякденне життя дитини; розвиток вмінь критичного та продуктивного мислення, а також навичок вирішення проблем; підвищення самовпевненості дитини; активна взаємодія та спільна робота дошкільнят у команді; зростання зацікавленості технічними галузями знань; застосування креативних та інноваційних підходів у діяльності,

пов'язаній з проектуванням та дизайном; підготовка дітей до технологічних змін у житті; STREAM-освіта як доповнення до будь-якої комплексної освітньої програми.

На заняттях у творчій майстерні діти мають можливість «виражати свою творчість та отримувати від цього естетичну насолоду, працювати з папером, крупами, звичайним і кінетичним піском, глиною, пластиліном, фарбами, проводити досліди й тішитися своїми відкриттями» [10, с. 121]. «У світі магічного мистецтва формується у дітей здатність осягати мову мистецтва, сприймати витвори різних видів і жанрів мистецтва (образотворчого, літературного, музичного, танцювального), діти навчаються їх уважно розглядати й бачити, прислухатися й чути, спостерігати за світом і відчувати його» [6, с. 19].

Арт-освіта в межах STREAM-підходу Science, Technology, Reading/wRiting, Engineering, Arts, Mathematics) для дошкільників – це інтеграція мистецтва (малювання, ліплення, музика, театр) з наукою та інженерією. Вона розвиває креативність, просторове мислення та творчий підхід до розв'язання практичних задач. «Мистецтво допомагає дітям візуалізувати технічні та наукові концепти, перетворюючи навчання на захопливий творчий процес» [4, с. 125].

Основні аспекти арт-освіти як складової STREAM [3, с.121]:

1.Інтеграція та творчість: мистецтво (Arts) не існує окремо, а пронизує дослідження (Science) та конструювання (Engineering).

2.Інженерне мислення: наприклад, під час створення макету або конструювання з LEGO, дитина використовує арт-підхід для оформлення, одночасно вивчаючи основи інженерії та матеріалознавства.

3.Розвиток дрібної моторики та візуалізації: малювання проектів, створення колажів, робота з різними матеріалами (глина, папір, природні матеріали) допомагає краще розуміти форму, структуру та колір.

4.STEM/STREAM-програми: використання програм, як-от «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» (авт. К. Крутій), де мистецькі види діяльності є обов'язковим компонентом для цілісного розвитку дитини [2].

Застосування принципів та напрямків STREAM-освіти у закладах дошкільної освіти потребує пожвавлення через модернізацію змістового наповнення, а також змін у формах та методах роботи з дітьми. Ця обставина змушує педагогів не лише засвоювати свіжу інформацію, але й домагатися кращих здобутків у освітньому процесі, опановувати оновлені критерії оцінки базових життєвих навичок малюків, особливо тих, хто готується до школи. Коли ми обговорюємо впровадження цього нового інтеграційного підходу – STREAM-освіти – у виховання дошкільників, ми виходимо з тлумачення його як з'єднання індивідуумів, кожен з яких має свій життєвий світогляд, відмінні критерії естетичної цінності, різний обсяг та зміст загальних знань, а також індивідуальні особливості нервової системи, нахили та таланти. Компонент Arts (Мистецтво) дає змогу дітям еволюціонувати від простого споглядання об'єкта до його глибокого розуміння, допомагає викликати захоплення, здивування, тобто стимулювати допитливість дитини до пізнання світу; залучати її почуття, формувати образи, які є доступними для розуміння дітьми, активізуючи у них наочно-образне мислення та творчий потенціал.

Список використаних джерел

1.Базовий компонент дошкільної освіти / під. наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байєр О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. К., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 38 с.

URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Крутій К.Л., Грицишина Т.Л. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерно мислення. *Дошкільне виховання.* 2016. С.178-179.

3. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : Монографія: У 2-х ч. Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. 320 с.

4.Мальов С. В. Формування естетичної компетентності дітей молодшого шкільного віку засобами музики в контексті професійної підготовки майбутніх учителів. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова.* Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Київ. 2024. Вип.32. С.125-134. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series14.2024.32.16

5.Падалка Г. М. Теорія і методика мистецької освіти: Інноваційна проблема. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти* : зб. наук. пр. Київ : НПУ, 2010. Вип. 5. С. 169- 178.

6.Тодосієнко Н. Л., Коваль Т. В., Граб О. Д. Арт педагогіка в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: перспективи та творчий потенціал. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2024. Вип. 76. С. 19-27. https://vspu.net/nzped/index.php/nzped. https://doi.org/10.31.652/2415-7872-76-19-2703.pdf

7.Тодосієнко Н. Л., Мальов С. В. Формування естетичного сприймання дітей засобами творчої діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. *Науковий журнал «Молодий вчений»*, 2018. №5.2 (57.2). С. 107-111. URL: http:|//molodyvcheny.in.ua

8. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників. Автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя : ЛІПС, 2018. 166 с.

9.Brovchak L. S., Likhitska L. M., Starovoit L. V., Todosiyenko N. L. Pedagogical potential of the arts complex in the process of formation of aesthetic perception of junior pupils. *Rezeknes Tehnologiji Akademija*. (Web of Science). Rezekne. Latvijas. Republika, 2020. C. 98–108. URL: http://journas.rta.lv/i ndex.php/ SIE/article/view/4876/4535.

10.Liudmyla Brovchak, Lesia Starovoit, Larysa Likhitska, Nataliya Todosiyenko, Yuliya Yakymenko. Influence of art on the creative development of children. Received 01.11.2023, Revised 26.12.2023, Accepted 28.02.2024**.** https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.52br9

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Ксенія Мамедова, вихователь-методист
комунальний заклад «Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу № 366 Харківської міської ради» (Україна).

INNOVATIVE MODEL OF DISTANCE LEARNING IN A PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

Kseniia Mamedova, methodologist teacher
Municipal institution “Preschool Educational Institution (Nursery-Kindergarten) of Combined Type №. 366 of the Kharkiv City Council” (Ukraine).

Анотація. *У статті висвітлено особливості організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти в умовах воєнного стану, зокрема впровадження змішаної форми навчання та гнучкого планування. Розкрито ефективні підходи до поєднання синхронної й асинхронної взаємодії з дітьми та батьками, використання інтерактивних методів і доступних ресурсів. Обґрунтовано значення командної роботи педагогів і розвитку цифрової компетентності для забезпечення безперервності та якості дошкільної освіти.*

Ключові слова: *змішане навчання, дистанційна освіта, гнучке планування, дошкільна*